

Oponentský posudek na bakalářskou práci:

Hedvika Teplá: Vaření a společnost. Příklady z české společnosti

Bakalářská práce Hedviky Teplé se zabývá tématem společenských souvislostí vaření. Práce má ráz teoretického pojednání bez empirické analýzy a jednoznačně přehledový charakter.

Cíl práce je explicitně vyjádřen na několika místech práce (např. 8. s.: „Cílem práce je poskytnout orientační sociologický pohled na vaření.“) a ve všech jeho podobách je možné označit jej za nepřiliš ambiciózní. Má jít podle autorky o orientační,... pohled, přehled..., zjevně bez vážnějšího záměru hlouběji analyzovat některou z uváděných souvislostí. V práci se neobjevuje žádná ústřední hypotéza ani nosná výzkumná otázka, není nastolen žádný problém, k jehož osvětlení by měla rešerše literatury - relevantní z hlediska vaření ve společnosti - přispět. Z tohoto hlediska je nutné shrnout, že práce nepřináší nic nového, nic originálního, neodkrývá žádnou problematizaci sociálního jevu ani nevznáší sociologicky relevantní otázky.

Charakteru čistého popisu odpovídá také snah o pokrytí velkého množství různorodých temat, které v sobě nějakým způsobem zahrnují aspekty vaření a společnosti. Jejich výběr však není nijak vysvětlen, nejsou mezi sebou provázána, nemají žádný společný výkladový rámec. Čtenáři tedy není vůbec jasné, proč se autorka věnuje právě těmto a jiným ne, zda tyto považuje z hlediska vaření a sociologie za důležitá a ostatní ne, zda právě zde leží důležité poznání (které však odkryto není) a v ostatních nikoli atp. Pro formu autorčina zpracování tématu se nabízí poněkud neformální, nicméně zde podle mne zcela přiléhavé označení „letem světem...“

Řada pasáží práce je neúměrně podrobná a uváděné detaily už jdou po mém soudu za rámec i čistě deskriptivního formátu práce. Pokud tomu tak není, autorka by měla v práci vysvětlit, jaká je sociologická relevance informací (nikoli ovšem okřídlenou výmluvou, že sociologie se zkrátka zabývá vším a tudíž sociolog by měl vědět vše) jako například technických detailů o nožích pro košer porážky ovcí, nebo že „U větších zvířat musí být přetrhnut hrtan i jícen, u ptáků stačí, aby byl přerušen jen jeden z nich.“ (a dále v podobném duchu na s. 16-18).

Samostatnou poznámku si v této souvislosti zaslouží kapitola 4.1 „Televizní pořady o vaření v českých televizích“. V kontextu celé práce je podrobný popis jednotlivých pořadů zcela nadbytečný a vtírá se podezření o jeho samoúčelnosti, resp. zařazení pouze za účelem roztažení textu na určitou normu. Dovedu si představit, že

takový popis může být užitečný v případě, kdy autorka skutečně provede sociologickou analýzu pořadů, zhodnotí jejich roli ve společnosti, vliv na další sledované oblasti, provede analýzu jejich diváků atp. Nic takového se ovšem neděje, v práci je na 5 stranách (40–44) skutečně pouze popisováno, co je daný pořad zač. Zcela mylně je pak na s. 44 navíc uvedeno, že šlo o analýzu (...„jak vyplývá z předchozí analýzy...“), ačkoli nebyla stanovena žádná hypotéza, nebyla použita žádná ze standardních sociologických metod a nebyly předloženy ani žádné souhrnné výsledky (s výjimkou toho, že pořady jsou různé...).

Na řadě míst autorka používá empirické výroky, jejichž platnost ovšem nedokládá odkazem na žádný zdroj a není přitom ani zřejmé, že by se jednalo o autorčiny hypotézy či domněnky. Namátkou:

„Česká společnost v otázce nákupu potravin není ještě tolik sociálně diferencovaná. Nákup základních potravin za výhodnou cenu v supermarketu provádějí často i osoby s vyššími příjmy, která pak zbytek nákupu dokončují v obchodech s delikatesami. Ve Španělsku a Německu (mimochodem, proč právě tyto země? – pozn. JV) ale můžeme narazit na situaci, kdy osoby s vyšším statusem považují za degradující, aby nakupovali v levnějších supermarketech.“ (10)

„Senioři mají na přípravu jídla dostatek času, a proto je jejich ekonomické chování postavené na omezené spotřebě. Vyhýbají se dražším potravinám a nakupují potraviny, které nestačí celé spotřebovat.“ (24)

„Aby žena splnila svou povinnost, vyžaduje se (kde?, kdo?, kdy? - JV), aby určitou dobu strávila přípravou jídla v kuchyni.“ (25)

„...příprava potravin je vnímána (kým?, kde?, kdy? – JV) jako nezáživná, podružná, nekvalifikovaná činnost, zatímco mísení surovin, dochucování a práce s ohněm je prací kreativní a záživnou (tvrdí kdo?, kde? – JV).“ (26)

Celé dva střední odstavce na s. 34.

„Domácí zvířata například prokazují nejvíce náklonnosti tomu členu domácnosti. Co je krmí nejčastěji.“ (36)

U kapitoly 2.1.2 „České kuchařky ver 20. Století a současnost“ zcela chybí informace o zdroji podávaných informací. Prováděla autorka obsahovou analýzu těchto kuchařek? Pokud ano musí být uvedeny alespoň základní technické a metodologické informace o provedené výzkumu. Přebírá informace z jiných zdrojů? Pak musí být zdroj zřetelně uveden. Je zde prezentován to autorčin dojem, názor, hypotéza? Pak to musí být z textu jasně patrné. Ani jedna z těchto - v principu přípustných - variant však v textu bakalářské práce nenastává.

Na druhé straně autorka projevuje sympatický smysl pro humor a jinotaj, když některé věty formuluje velmi zajímavým způsobem. Namátkou:

„Muslimská úprava má s židovskou úpravou konzumace věřících dost společného.“ (18)

„K výraznějším změnám dochází v případě přijetí jiného náboženství, nemoci.“ (23)

„Informace o vaření z masových médií mají...“ (40)

Závěr práce není ve skutečnosti závěrem, nýbrž souhrnem. Souhrnem toho, k čemu se autorka v průběhu popisu jednotlivých zákoutí vztahů vaření a společnosti vyjádřila, resp. o čem podala deskriptivní informace. Stejně jako žádná jiná část práce proto nepřináší žádný kompaktní sociologicky relevantní poznatek, myšlenku nebo inspirativní hypotézu.

Co práci v mých očích činí obhajitelnou, je způsob zpracování některých částí a využití rozmanitého portfolia zdrojů. Zejména je pak třeba ocenit práci se zahraniční literaturou a snahu o informační úplnost jednotlivých částí i při absenci česky psaných zdrojů. V tomto ohledu, ačkoli práce jako celek systematickým a konzistentním dojmem zdaleka nepůsobí, vyplouvá občas na povrch schopnost autorky odborně kvalifikovaným způsobem k předmětu výzkumného zájmu přistupovat a formálně správným způsobem jej zpracovávat (záměrně zdůrazňuji nedokonavý vid použitých sloves).

Z toho důvodu navrhuji práci k obhajobě s předběžným hodnocením dobře. Pokud se autorce v průběhu obhajoby podaří zejména objasnit logickou strukturu, resp. spojovací moment celé práce jako takové (který mi možná unikl), a prokáže skutečnou sociologickou relevanci jednotlivých témat a z ní plynoucí souhrnné závěry, dovedu si představit vylepšení jejího hodnocení.

Jiří Vinopal, 9. 6. 2012